תרי תנאי נינהו ואליבא דר' יהודה אמר עולא משמיה דבר פדא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל בשוגג אין מתחלל ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין קרבן בלבד וכי מאחר דאין מתחלל קרבן במאי מחייב אלא כי אתא רבין פריש משמיה דבר פדא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל בשוגג אין מתחלל ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין אכילה בלבד אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר"מ במעשר הואיל וסתם לן תנא כותיה והלכה כר' יהודה בהקדש הואיל וסתם לן תנא כותיה כר"מ במעשר מאי היא דתנן כרם רבעי ב"ש אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור וב"ה אומרים יש לו ב"ש אומרים יש לו פרט ויש לו עוללות וב"ה אומרים כולו לגת מ"ט דב"ה גמרי קודש קודש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור וב"ש לא גמרי קודש קודש ממעשר וב"ה אומרים כמאן סבירא להו אי כר' יהודה אמאי כולו לגת האמר מעשר ממון הדיוט הוא אלא לאו כר"מ כר' יהודה בהקדש מאי היא דתנן שילח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנוני חנוני מעל לכשיוציא וכר' יהודה במעשר מי לא תנן והתנן הפודה מעשר שני שלו מוסיף עליו חמישיתו בין משלו בין שניתן לו במתנה מני אילימא ר"מ היא מי מצי יהיב ליה במתנה והאמר מעשר ממון גבוה הוא אלא לאו ר' יהודה לא לעולם ר"מ והכא במאי עסקינן כגון דיהיב ניהליה בטיבליה וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין ת"ש הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו בין משלו בין שניתן לו במתנה מני אילימא ר"מ מי מצי יהיב ליה והא גמרי קודש ממעשר אלא לאו ר' יהודה לעולם ר"מ והכא במאי עסקינן כגון דיהיב כשהוא סמדר ודלא כר' יוסי דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי ת"ש משך הימנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו מני אילימא ר"מ אמאי משתכר בסלע ונתן את הכסף וקם לו אמר רחמנא אלא לאו ר' יהודה לעולם ר' יהודה והכא חד סתמא והכא תרי סתמי ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי אמר רב נחמן בר יצחק הלכה כר' מאיר הואיל ותנן בבחירתא כוותיה

תנן

תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. פ"ה איכא למ"ד ירושלים מקדשא שאם יטול מאבני החומה לבנותם בביתו מעל ואיכא למ"ד לא מקדשא מיהו קשה דבפ' שני דייני גזירות (כתובות דף קו:) תני אבני מזבח וההיכל והעזרה באין מבדק הבית חוץ לחומת העזרה כגון חומת העיר באין משירי לשכה ובמסכת שקלים (דף ז.) תניא אבני מזבח וההיכל והעזרות משירי הלשכה חוץ לחומת העזרה כגון חומת העיר באים מלשכת בדק הבית וי"ל דבהא פליגי דההיא דשני דייני גזירות ס"ל אין מועלין בשירים וכמאן דאמר ירושלים אינה קדושה והכי קאמר דאבני מזבח וההיכל והעזרות דקדושים באין מבדק הבית דקדוש כמו כן וחומת העיר דאינו קדוש בא משירי הלשכה וההיא דמסכת שקלים דקאמר אבני מזבח וההיכל והעזרה באין משירי לשכה סבר דמועלין בשירי הלשכה ולכן עושין מהן דבר קדושה וכ"ש מבדק הבית דקדיש טפי חוץ לחומת העזרה כגון חומות העיר ומגדלותיה באין מבדק הבית כלומר אף מבדק הבית דקדוש קדושה גדולה דקסבר ירושלים קדשה: **קרבן** מי מחייב. דלא היה חייב בהוצאה אלא באכילה או בהנאת הגוף: **גמר** קדש קדש ממעשר. וא"ת א"כ ל"ל הלולים דדריש מיניה בפ' כילד מברכין (ברכות דף לה.) אחליה והדר אכליה תיפוק ליה מהך ג"ש וי"ל דאי מג"ש לא הוה ידעינן דפדיון רבעי נוהג אלא בזמן שמעשר שני נוהג ולא בשנה שלישית אי נמי ה"א מאי חזית דגמר ממעשר נילף משביעית שתופס דמיו ואינו יוצא לחולין (אבל מאחר דגמרי מהלולים שאינו תופס דמיו גמר ממעשר): נ"ל **לא** אמרו אלא לענין אכילה. הא דנקט אכילה לאו דוקא דה"ה אם היה שמן להקדש והדליק בו הנר דמעל שהרי כילה אותו מן העולם וא"ת א"כ אמאי מועלין במתניתין וי"ל דהתם נמי איירי ששקל כנגדן משקולות שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה ולא אתא אלא למעוטי הוצאה: **שילח** ביד פיקח ונזכר כו'. וא"ת אמאי לא מייתי מרישא דקאמר שלח ביד חרש שוטה וקטן עשו שליחותו גזבר מעל לא עשו שליחותו חנוני מעל אלמא היכא דהוי שוגג חייב קרבן מעילה וי"ל דמההיא לא מוכח אלא דבשוגג מתחלל אבל דבמזיד לא מתחלל לא שמעינן ומהך דהכא שמעינן תרי מדקאמר נזכר עד שלא הגיע אצל חנוני חנוני מעל ולא בעל הבית אלמא משמע דבמזיד אינו מתחלל ומדקאמר חנוני מעל לכשיוציא מכלל דבשוגג מתחלל:

אמר

תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. איכא למ"ד ירושלים מיקדשא כהקדש שאם יטול מאבני החומה לבנות בביתו מעל ואיכא למ"ד לא מיקדשא: **בר פדא** פליג אדרב וס"ל כר' יוחנן דטעמא דר"מ במתני' משום דקסבר אין הקדש מתחלל בשוגג דמקח טעות הוא דלא ניחא ליה דנתחלל הקדש על ידיה: **ולא אמרו בשוגג מתחלל.** כלומר לא כתיב בתורה מתחלל אלא שצריך קרבן מעילה אבל המעות כל מקום שהולכות הקדש הם: **לענין אכילה.** האוכל ככר של הקדש דאזל ליה הקדש וה"ה להדלקת נר ולכל הנאה אבל הוצאת מעות הקדש אין בהם מעילה דלא נפקי מרשות הקדש: **כמעשר.** דממון גבוה הוא: **כר' יהודה בהקדש.** דשוגג מתחלל ולא מזיד: **אין לו חומש.** המחלל פירותיו להעלות הדמים לירושלים אין צריך להוסיף חומש ואפי' בעליו: **אין לו ביעור.** בשנה שלישית וששית של שמיטה שהמעשרות מתבערים מן הבית שאסור להשהותן יותר כדכתיב כי תכלה לעשר וגו': **יש לו.** כדיליף לקמן: **יש לו דין פרט ויש לו דין עוללות.** דכרמך קרינא ביה והעניים אוכלין אותן בירושלים או פודין אותן ומעלין דמיהן: **כולו לגת.** דקסברי כולו ממון גבוה הוא כמעשר שני דיליף מיניה כדמפרש ואזיל ולא קרינא ביה כרמך: **פרט.** הנושר בשעת בצירה וכתיב (ויקרא יט) ופרט כרמך לא תלקט: **עוללות.** אשכול שאין לו פסיגין אלא אחת היא כולה: **וב"ה.** דמדמו כרם רבעי למעשר כמאן סבירא להו במעשר לענין ממון גבוה או ממון הדיוט: **אלא לאו כר"מ.** וב"ה כסתם משנה חשיב להו דהלכה כמותן: **וכר' יהודה בהקדש מאי היא.** היכן תנן בשוגג מתחלל במזיד אין מתחלל: **שלח ביד פיקח.** רישא הכי תנן שלח ביד חרש שוטה וקטן עשו שליחותן גזבר מעל לא עשו שליחותן לא מעל שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנוני ואוקימנן התם כשהוזכרו שניהם גיזבר ושליח: **חנוני מעל לכשיוציא.** דשגגה גביה איתיה אבל הני מזידין נינהו ולא מחייבי מעילה אלמא שוגג מתחלל מזיד אין מתחלל: **משלו.** שהפריש מכריו: **בין שניתן לו במתנה.** קס"ד לאחר שהפריש ניתן לו וקתני מוסיף חומש דשלו הוא וקרינן ביה אם גאל יגאל איש ממעשרו (ויקרא כז): **ממון גבוה הוא.** ולא מצי יהיב ליה והוה ליה זה שניתן לו כאילו אינו שלו ואין מוסיף חומש אלא בעלים דלא קרינא ביה ממעשרו: **וקסבר כו'.** דאיכא למ"ד בעלמא כמי שהורמו דמיין ואיהו ס"ל כל זמן שלא הורם לאו ממון גבוה הוא דאין שם מעשר עליו לכלום: **והא גמר קדש קדש.** האי תנא גמר ממעשר דאי לא גמיר חומש בנטע רבעי מנ"ל אלמא מעשר נמי ניתן במתנה ור' יהודה היא: **כשהוא סמדר.** כשהענבים ניכרים לאחר שנפל הפרח וקמ"ל דכל זמן שהוא סמדר יכול לתתן במתנה שאין שם רבעי עליו ודלא כר' יוסי דאמר במסכת ערלה סמדר ערלה אסור מפני שהוא פרי וקרינא ביה ערלתו את פריו: **משך הימנו.** איש מחבירו: **נותן סלע.** וקנה את המעשר שמשעה שמשכו קנאו ולא אמרינן ברשות בעליו מעשר אייקר וצריך לחללו בשנים: **מפני שמעשר שני שלו.** שהמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה: **ונתן הכסף וקם לו.** אין הקדש נקנה במשיכה דכתיב ביה ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו ואין שטר וחזקה קונין קרקעותיו ולא משיכה את מטלטלין: הכי גרסינן **לעולם ר' יהודה והכא חד סתמא והכא תרי סתמי.** כר"מ סתם לן תרי זמני. בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי חדא בסדר זרעים (מעשר שני פ"ה מ"ג) וחדא בעדיות (פ"ד מ"ה): הכי גרסינן **ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא כו':** **הואיל ותנן בבחירתא כוותיה.** מסכת עדיות קרי בחירתא שכל דבריהם העידו מפי הגדולים והלכה כמותן:

הכי

עין משפט נר מצוה

קנ א מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל"ו:
קנא ב מיי' פ"ו מהל' מעילה הל"ג:
קנב ג מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל"ב:
קנג ד מיי' שם הל"ד טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' ו:
קנד ה מיי' פ"ו מהל' מעילה הל"ה:
קנה ו ז מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל"א (ופ"ג הל' ג טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' קלג):
קנו ח ט מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הלט"ו ופ"ט מהל' מעשר שני הל"ב סמג עשין קלו טוש"ע יו"ד סי' רצד סעי' ו:
י [מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל"ג טוש"ע שם סעי' א]:
קנז כ מיי' פ"ח מהל' מעשר שני הל"ו:

◆

תורה אור השלם

1. וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיְיָ: ויקרא יט כד
2. וְכָל מַעְשַׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לַיְיָ הוּא קֹדֶשׁ לַיְיָ: ויקרא כז ל
3. וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ויקרא כז יט

◆

מוסף תוספות

א. פירוש שכרם רבעי טעון חילול. תוס' ב"ק סט: ב. כמו בשנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית לשמיטה נוהג חילול. תוס' ברכות לה.: קמ"ל אם אינו ענין לשאר שנים דגמרי קדש קדש ממעשר תנהו ענין לשנה שלישית ושביעית. ריטב"א. ג. לחומרא קדש קדש משביעית. תוס' ברכות לה. ד. שאין לו פדיון כלל. תוס' ב"ק סט:. ה. ואין להקשות כלל למה לי קדש תיפוק ליה מהילולים דג"ש דקדש איצטריך למימר דיש לו חומש כדאמר בפ"ב דקדושין. תוס' ב"ק שם. ו. הוצאת מעות הקדש. תוס' רשב"י: דאין מתחלל בהוצאה שוגג משום דלא ניחא להו דמתחיל הקדש על ידייהו. תוס' הרא"ש.

◆

תוס' ר"י הזקן

כר' מאיר במעשר וכו'. כרם רבעי. במעשר שני פ"ה [מ"ג] היא שנויה. הפודה מעשר שני. במעשר שני פ"ד [מ"ג] היא שנויה. בטיבליה וקסבר וכו'. אע"ג דקי"ל מתנות שלא הורמו כמי שהורמו כמו שנבאר בסוף פרקין, אפילו הכי הלכתא כהך מתניתין שאם נתנו לו טבל שלא הורם ממנו מעשר שני שאם בא לפדיתו מוסיף בו חומש דהא דפסקינן הלכה כר"מ דאמר ממון גבוה הוא הטעם הוא משום דב"ה דאמרי בכרם רבעי כולו לגת, דילפי קדש קדש ממעשר, ובמעשר כתיב [ויקרא כז, ל] כל מעשר הארץ לה' הוא ולא קרי לה' אלא כשהוא יקרא מעשר, דכתיב כל מעשר ולא קרי רחמנא לה' עד שיהא שם מעשר עליו. ואע"ג דהכא מסיק דטעמא דהך מתני' דתני בין שניתן לו במתנה בטבלו שמוסיף חומש משום דקסבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין, אוקימתא בעלמא היא ולא סמכינן עלה אלא טעמא דמתני' הוא כדכתיבנא. א"נ נוכל לפרש דקסבר גבי מעשר למשרייה ממון גבוה דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין וטעמא דמילתא כדכתיבנא דלא קרייה רחמנא לה' עד שנקרא מעשר. ודעת הר"פ תבין כמו שכתבנו

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' תמורה י. ד"ה אמאי], ב) מעשר שני פ"ה מ"ג ערלה פ"ו מ"ו עדיות פ"ד מ"ה [תוספתא דמ"ש פ"ה הי"א], ג) [ב"ק סט: ע"ש], ד) [אומרים ליתא בכת"י, ושם וב"ה במעשר כמאן, וכנל"ל, וכ"מ מרש"י], ה) [ב"מ נ. מנחות פב.], ו) מעילה כא., ז) מעשר שני פ"ד מ"ג [ב"מ נה:], ח) ב"ק סט: לעיל כד. [וש"נ], ט) חולין קל: [לקמן נח: וש"נ], י) מעשר שני פ"ה משנה ה ב"מ נה:, כ) [בכת"י נוסף: במתנה], ל) ערלה פ"א מ"ז [פסחים נב:] ברכות לו:, מ) מעשר שני פ"ד מ"ג, נ) [בכת"י ודפו"ר: מפני שמעשר שני שלו, וכ"ה בגרס"י ולפנינו ע"פ הרש"ל, ע"ש], ס) [ע' תוספות שבת קכח. ד"ה ונתן], ע) יבמות קא:, פ) [בכת"י נוסף: מכדי הא סתמא והא סתמא, וכ"ה ביבמות], צ) שם, ק) [בכת"י נוסף: אלא], ר) ברכות כ. [בכורות כו.], ש) [בדפו"ר לבנותם], ת) [מחיקת כלומר עד אלא ליתא בדפו"ר ול"נ כרש"ל], א) [דברים כו, יב], ב) [ויקרא יט], ג) [פאה פ"ז מ"ד], ד) [פאה פ"ז מ"ג], ה) [עי' פאה פ"ז מ"ד], ו) [עי' ברכות לו רע"ב וברש"י שם], ז) [מעילה כא.], ח) [ירושלמי מע"ש פ"ד ה"ג, וע"ש במשנה ד], ט) [ויקרא יט], י) [לעיל כח: - כט.], כ) [ירושלמי פ"ד ה"ב], ל) [בדפו"ר דגמרת], מ) [לקמן נח ע"א], נ) [כל המוקף מופיע בדפו"ר, ול"נ כרש"ל ול"ע מדוע הוקף], ס) [ועי' תוס' ברכות לה. ד"ה אחליה ותוס' ב"ק סט: ד"ה קודש].

◆

מוסף רש"י

גמרי קודש קודש ממעשר. גבי נטע רבעי כתיב קדש הלולים, וגבי מעשר כתיב כל מעשר הארץ מזרע הארץ וגו' קדש לה' (ב"מ נה:). **שילח.** פרוטה של הקדש, **ביד פיקח ונזכר.** בעל הבית שהיא של הקדש קודם שהגיעה ליד חנוני, חנוני מעל. ולא בעל הבית ולא שליח, דכיון דבעל הבית מכר שהיא של הקדש קודם שנעשה שליחותו איפטר ליה ממעילה דהוה ליה מזיד ומעילה אינה נוהגת אלא בשגגה, דכתיב וחטאה בשגגה מקדשי ה', ושליח נמי לא מעל שהרי עשה שליחותו, אבל חנוני מעל לכשיוציא, דהואיל ואינו יודע דשל הקדש היא הויא שגגה גביה (מעילה כא.). **סמדר אסור מפני שהוא פרי.** ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר, וקאמר ר' יוסי כיון שבא לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום ערלה (ברכות לו: ועיי"ו פסחים נב:). **בבחירתא.** עדיות קרי בחירתא שהלכה כאותן עדיות (ברכות כז.).

◆

תוס' ר"י הזקן (המשך)

[שכתב] פ"ג דמעשר שני [ה"ו] מעשר שני ממון גבוה הוא שנאמר לה' הוא, לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו את הטבל ומקבל מפריש מעשר וכו'. וכתב הר"מ פ"ה [ה"א] הפודה מעשר לעצמו בין שהיה שלו בין שנפל לו בירושה בין שניתן לו במתנה הרי זה מוסיף עליו חומש וכו'. ושם [אישות] פ"ה [ה"ו] כתב מתנות שלא הורמו הרי הן כמו שהורמו לפיכך ישראל שנפלו לו טבלים וכו'. בבחירתא. עדיות, העידו כל דבריה מפי גדולים וחשובים. וממתני' דכרם רבעי יש לו חומש קאמר דטעמא דב"ה דגמרי קדש קדש ממעשר אלמא ממון גבוה הוא.